

STILETTEN

NR.1/90 ÅRGÅNG 5 UTGES AV STOCKHOLMSKOOPERATIVET FÖR INDEPENDENT LIVING

*Independent Living i
Rörelse*

STILETTEN

Sveriges enda facktidsskrift på personlig assistans området

STIL, Stockholmskooperativet för Independent Living, är partipolitiskt obundet men arbetar handikappolitiskt

för mer personlig makt åt människor med funktionshinder genom kontroll över de tjänster som vi behöver för att leva ett liv på lika villkor

mot förtryck och diskriminering av människor med funktionshinder.

STIL betraktar sig som en del av Independent Living-nätverket, den internationella medborgarrättsrörelsen för människor med funktionshinder.

Stödmedlemskap i STIL är öppet för alla. Medlemskap med rösträtt förutsätter eget behov av personlig assistans.

Avgifter

Medlemskap med rösträtt	100 kr/år
Stödmedlem	75 kr/år

Enbart prenumeration	100 kr/år
----------------------	-----------

Postgirokonto 736670-1
Prenumeration ingår i medlemsavg.
för myndigheter, organisationer m. fl.

Styrelsen

Ordförande	Adolf Ratzka *	08-32 59 89
v.ordf	Bengt Elmén *	08-94 98 71
Kassör	Lilian Persson *	0750-23872
Sekreterare	Sonja Ek *	0750-226 42
Övriga ledamöter	Yngve Beijersten *	08-751 51 37

Suppleanter	Simona Petré *	08-41 56 68
	Ingela Skyllberg *	08-604 72 38
	Siv Rodrick *	08-32 39 20
	Kirsten Zell-Jensen ;*	08-58 37 56

STILETTEN ges ut oregelbundet

Redaktörer för numret: Sonia Ek *, Ulla Linnander *, Siv Rodrick *,
Silvia Frykman *, Adolf Ratzka *

Ansvarig utgivare: Adolf Ratzka *

Layout för numret: Sonja Ek *

Postadress: STIL

Magnus Ladulåsgatan 49

116 27 Stockholm Tel 08-720 1990

* Vi har satt detta tecken bakom de personer som har behov av personlig assistans. Därmed vill vi klargöra att vi betraktar behov av personlig assistans som merit och avgörande förutsättning för att arbeta i STIL. Vi vill visa att vi talar i egen sak, ur egen erfarenhet. Det är vi som är de bästa experterna på våra behov.

STILETTENS ledare

STIL:s mål för 90 - talet

Vi startade STIL för att förbättra våra praktiska förutsättningar till att ta mer ansvar för våra liv. Att vara beroende av den offentliga sektorn när det gäller att komma ur sängen, gå på toaletten och planera sitt dagliga liv innebär en mycket otrygg existens, föröd-mjukelse och oro.

Hur många nya, vilt främmande människor kommer jag att träffa den här veckan? Inför vilka personer måste jag blotta min kropp, mitt hem, mitt familjeliv? Kommer jag upp i tid för skolan/föreläsningarna, arbetet och möten? Kommer någon överhuvudtaget?

Att ensam kämpa mot kommunens anonyma maktapparat tog mycket kraft. Många av oss var nära att ge upp, dra sig tillbaka och fly in i sin egen värld. Personalen har sina möjligheter att belöna anpassning och straffa motstånd. Inför ett sådant tryck har många blivit "trevliga" och till lags. När andra bildade familj och gjorde karriär, satt vi hemma och oroade oss över hur vi kommer på muggen.

Nu har vi förändrat våra livsvillkor genom STIL. Det är vi som har kontrollen över vår assistans. Vår sociala roll har därmed förvandlats från att vara kollin som andra bestämmer över till arbets-givare som känner ansvar för sina arbetstagare. Passivitet, förbittring och depression har byts mot förändringar, utmaningar och skaparglädje.

Idag gäller det att upptäcka alla de möjligheter som vår personlig assistans-lösning ger oss. Som arbetsledare har vi chansen att lära oss att organisera vår personliga assistans så att den blir ett effektivt verktyg i vår strävan efter lika livsvillkor

STIL-lösningen är inte slutmålet. Den är endast början till förändringar som vi kan åstadkomma i våra personliga liv, i vår omgivning och i samhället.

Vi måste återvinna vår värdighet och självrespekt. Årtionde av beroende av andras välvilja har satt sina spår. Vi måste lära oss säga nej, stå för våra åsikter och sluta att jämt vara trevliga.

Vi behöver inte längre vara harmlösa mönsterkrympingar som ingen har respekt för. I denna förändringsprocess behöver vi varandras stöd. STIL borde tillhandahålla en gedigen peer counseling-utbildning, peer counselling-grupper och temakvällar. Vi har egna lokaler, men det saknas ledare.

Idag kan vi själva gestalta vårt vardagsliv. Därmed slipper vi vänta på andra, behöver inte längre känna oss hjälplösa. Därmed frigör vi energi som kan användas för mycket annat. Engagera dig i STIL.

Skriv i STILETTEN när du har kommit på något som andra kan ha nytta av. Kom till våra möten och använd din röst som medlem, om hur du vill att STIL ska skötas. Kom med förslag och tala om vad du tycker STIL borde arbeta med.

Efter år av förtidspensionering kan nu många av oss börja/fortsätta sin utbildning och förbereda sig för arbetslivet. Ett mjukt sätt att börja är att arbeta på STIL-kansliet som projektanställd. Lär dig umgås med datorer.

Ta ansvar över ett timarvoderat projekt. På det sättet kan STIL bli ditt språngbräda in i arbetslivet.

STIL-kooperativet har idag endast 33 arbetsledare. Tusentals-

kamrater vantrivs och slösar sina liv i kommunal regi.

Vi får inte förbli Sveriges mest exklusiva klubb utan måste sprida vår lösning. Vi kan hjälpa andra grupper i landet som vill arbeta enligt Independent Living-ideologin.

De som kommit längst är vännerna i Göteborg, Malmö, Örebro, Hultsfred och Umeå. De behöver resurser, stöd och framförallt teknisk rådgivning.

Om STIL hade flera medarbetare, skulle vi kunna påskynda deras arbete. På riksplan måste vi fortsätta våra ansträngningar för en personlig assistans-ersättning från riks-försäkringsverket som skulle frigöra oss från kommunernas godtyckliga prioriteringar.

STIL började med att förändra personlig assistans i Sverige. Men vi vet att det finns många andra områden i våra liv där vi fortfarande utsätts för diskriminering, där vi är långt ifrån samma villkor som andra tar för givna.

Jag tänker på kommunikationerna, arbetsmarknaden, tillgängligheten i den byggda miljön, på hjälpmedelsförsörjningen där vi behandlas som omymndiga barn som inte vet sitt eget bästa.

Jag tänker på det sätt som vi framställs i medierna, som sjuklingar som samhället bör omhänderta, som hjälplösa objekt för andras välvilja där vi själva inget har att säga till om. Vi måste kämpa för en anti-diskrimineringslagstiftning som våra kamrater i USA och Kanada har åstadkommit.

I detta arbete kan vi inte isolera oss. De svenska Independent Living-grupperna borde bilda ett

⁴ Bengt Lindqvist svarar på ledare

i *STILETTEN* av Bengt Elmén

Bengt !

Jag har läst Din ledare i Stiletten, där Du riktar skarp kritik mot min och regeringens handikappolitik. Jag tycker dock att Du på en del ställen i ledaren är litet väl häftig i kritiken, och vill därför göra några kommentarer.

Men allra först vill jag uttrycka uppskattning över det fina arbete som Du och Ni andra i STIL gör för att lyfta fram inflytandefrågorna och skapa handikappolitisk debatt.

Så till kommentarerna: Reformtaket på handikappområdet har varit långsammare under 80- talet än under 60- och början av 70-talet. Framförallt är det obalansen i den svenska ekonomin under det senaste decenniet som är förklaringen till detta.

Däremot har Du fel när Du påstår att insatserna skulle ha varit mer omfattande 1985 och 1986 än under senare år. Allt sedan regeringsskiftet 1982 har förslag till

samlade handikappolitiska reformer - det Du kallar handikappprogram - lagts fram i de årliga budgetpropositionerna. Den i särklass mest omfattande av dessa lades 1988 och innefattande bl.a. följande:

- En plan för att utveckla verksamheten med dagstidningar för synskadade lades fast och sattes i verket. Visste Du att delmålet - 50 dagstidningar tillgängliga - kommer att uppnås redan under detta år. Det har alltså skett en oerhört snabb utveckling på mindre än två år.

- Bilstödsreformen - Du får ursäkta att jag kommer dragande med den igen - infördes. Den innebär bl.a. att även handikappade utanför arbetslivet och familjer med handikappade barn kan få ett rejält bilstöd.

Under de första 15 månaderna - från oktober 1988 till december 1989 fick omkring 7 700 personer bilstöd till en sammanlagd kostnad om 560 milj. kr. Året

innan uppgick statens kostnad för bilstöd till 70 milj. kr. (Det är riktigt att min före-trädare tillsatte utredningen, men propositionen är jag ansvarig för.)

- Viktiga förbättringar av stödet till familjer med handikappade barn genomfördes, bl.a. i form av förändringar i föräldraförsäkringen och införande av ett nytt stöd, det s. k. efterlevandebidraget.

- Det arbetsmarknadspolitiska stödet för handikappade förbättrades genom bl.a. ökad satsning på databaserade arbetshjälpmedel.

Även i budgetarna 1989 och 1990 har viktiga reforminsatser genomförts, bl. a. i fråga om stödet till döva, inom skol- och folkbildningsområdet.

Handikapputredningen är ingen papperskvarn och Du har helt fel när Du påstår att intet har hörts från den. Tvärtom är handikapputredningen det allra viktigaste just nu inom handikappområdet

forts. på sidan 22.

forts.från föreg. sida

samarbetsorgan för att bättre kunna påverka handikappolitiken på riksplanet. Dessutom måste vi försöka påverka den tröga, försiktiga och insomnande etablerade svenska handikapprörelsen.

Europa är mitt uppe i en historisk process och håller på att växa ihop till en större enhet. Lilla Sverige har inte råd att hålla sig utanför den här utvecklingen. Vi måste vara med och bidra med det vi kan för att påverka utvecklingen i en för oss gynnsam riktning. STIL har redan en aktiv roll i denna utveckling genom med

verkan i bildandet av ENIL, European Network on Independent Living, där jag nu är ordförande.

STIL har goda kunskaper i hur man översätter Independent Living-ideologin till praktisk verksamhet. Dessutom har vi här i Sverige fortfarande en del resurser. Dessa förutsättningar förpliktar oss till samarbete med organisationer av människor med funktionshinder i andra världsdelar.

Så länge det finns länder där våra kamrater förtrycks och lever som andra och tredje klassens

medborgare, så länge kan vi inte slå oss till ro i STIL. Förbättringar i andra länder säkrar dessutom på sikt vår situation i det egna landet.

Jag har ritat upp en rad områden och en möjlig utvecklingsprocess. För varje utvecklingssteg behöver STIL mänskliga resurser, vid varje steg har vi möjlighet att växa som rörelse och som människor.

Adolf *

Apropå STILs nya lokaler

På kansliet arbetar :

Bengt Elmén, 29 år, verksamhetsledare på STIL sedan 4 år.

*

Terry Skehan jobbar på STILs kansli som sekreterare sedan 1 1/2 år.
Har tidigare arbetat som distrikts-
sjukgymnast hos Stockholms
Läns Landsting i ca 7 år.
Har varit STIL-medlem sedan
1987.

*

Sylve Hansson är ekonomiansvarig på STIL sedan 1988.
Har varit med i STIL från början.

*

Raili Jaakola 35 år född i Norrköping, sekr.på halvtid på STILs kansli.

Arbetar ävensom pers. assistent.
Senaste anställning var som kanslist på Korpens Länsförbund.
Går kurs i keramik och teckning.
Intressen: Skapande verksamhet, motion, pers. utveckling, natur, katterna Simson och Saba.

*

Lars-Erik Svensk 32 år.
Ekonomiansvarig på STIL sedan två veckor, Har arbetat som ekonom sedan 1981 då jag började på PBU. Efter 4 års arbete där ville jag göra något annat som kunde utveckla mig.

STIL har skaffat sig egna lokaler och kan börja ta itu med gamla och nya problem

Adressen är:
Magnus Ladulåsgata 49

Tel. 08 / 720 19 90
Fax 08 / 720 19 10

Alla styrelsemöten och medlemsmöten kommer att hållas här i fortsättningen.
Även kurserna kommer att hållas här.

Vem ? Jag ? ! Aldrig !!

Det var så jag i mitt stilla sinne tänkte när alla människor rekommenderade mig att köpa dator som hjälpmedel för budget, löneuträkningar, assistentregister m.m.

Denna min aversion mot datorer ligger ett stycke tillbaka i tiden. Efter att ha varit gift med en systemman/programmerare i drygt 15 år och vardag som helgdag fått mig till livs allt om Data Saab, D 220 IBM, Burrows, ADB, Cobol, andra programspråk och alla datorers fantastiska fördelar blev jag grundligt trött på detta.

Dessutom hade jag en gång blivit personligt förolämpad av en dator !.

Men, invänds det väl, datorer kan väl knappast förolämpa någon ? Då vet ni inte vad ni talar om.

Historien börjar när vi var bosatta i Düsseldorf under ett par år där min f.d. make arbetade med att avveckla en data-central. Själv hade jag uppehålls- men inget arbetstillstånd. Så min f.d. make föreslog en dag att jag skulle följa med till kontoret och lära mig litet om datorer.

Jovisst, jag hade ju inget speciellt för mig så jag följde väl med. Efter några dimmiga upplysningar (eller kanske det var så att jag inte begrep?) laddades datorn med ett band och jag fick ta plats framför skrivmaskinen (något så fint som bildskärm fanns ju inte på den tiden).

Det trycktes på en knapp och bandet började snurra hitan och ditan. På skrivmaskinspapperet knattrades fram en uppmaning att jag skulle trycka på en viss tangent. Detta lyudde jag och en ny uppmaning om att trycka ned en annan tangent dök upp. Jag tryckte, och datorn knattrade. Så där höll vi på en bra stund datorn och jag, och jag kände

mig helidiotisk. Så kom en uppmaning om att trycka ned tangenten med en viss sorts "ingång" på, vilket jag naturligtvis gjorde. Fram på papperet kom då följande rad: "Jag sa ju åt Dig att trycka ned 'tangent-D' ! Kan Du inte läsa ?

Jag som gjort exakt vad datorn bett mig! Den hade inte sagt ett pip om 'tangent-D' utan bara om den där andra 'mojängen' !

Sårad reste jag mig upp och marscherade med högburet huvud därifrån (ja jag kunde gå på den tiden).

Satte mig i besöksvrån och bläddrade i en söndertummad tidning. F.d. maken släntrade förbi och undrade om det inte hade varit roligt att hålla på med datorn eftersom jag gått ifrån.

-Roligt, fräste jag. Den förolämpade mig ju ! Jag gör precis som den säger och sen undrar den om jag inte kan läsa

- Nä men då måste Du gjort någonting fel. Du missförstod väl informationen kanske. - Icke. Jag gjorde precis som den sa. - Vi blev rätt osams... Och jag tog tricken hem. Sedan dess har jag vägrat att ha någonting med datorer att göra.

Men nu har det otroliga skett. Jag har köpt mej en persondator! Vi har vansinnigt roligt ihop den och jag. Här har jag bildskärm så jag kan följa med vad som händer. Och stoppar jag in övningsprogrammet så kutar små gubbar runt över skärmen, rullgardiner åker upp och visar valsande par

bakom fönstren, vita duvor flaxar förbi. Och här behöver man inte trycka på någon 'tangent-D' utan man "pekar, klickar och drar" med den lilla "musen" bredvid sig på bordet.

Gör man händelsevis fel får man ett förstående litet "Försök igen!", men gör man rätt överöses man av beröm om hur duktig man är.

Fast det var ju den där gången förstås när den bad mig stoppa in övningsdisketten och när jag gjort det istället bad om 'diskett -A', och när 'A' var instoppad bad den åter om övningsdisketten, osv.

Så där höll vi på ett tag och bytte disketter med varandra tills jag tröttnade och stängde av eländet för att läsa någon upplyftande bok i stället. Men nästa dag var vi sams igen.

Vänner som kommer på besök brukar säga: Å, en sån bra och behändig apparat Du har. Jag blir nästan förolämpad. Bra ? Behändig ? Näpen! , skulle jag vilja säga.

Det tar väl ett litet tag innan jag har upptäckt alla dess möjligheter. Men även om jag fortfarande egentligen inte begriper ett dugg så är en sak säker, jag ångrar inte ett ögonblick att jag köpte den!

Siv Rodrick *

Att resa med el-rulle och ventilator till u-länder

7

Allmänheten tror att om man behöver rullstol så har man svårt att förflytta sig. Behöver man el-stol, är det verkligen illa. Måste man dessutom använda ventilator, då är man så pass "gravt" handikappad att man lika väl kunde vara nedgrävd. Sådana är samhällets fördomar.

Jag har använt el-rulle och ventilator sedan 1961 och är långt ifrån "gravt" rörelsehindrad. Förmodligen är jag rörligare än de flesta människor. Inte när jag ska springa till bussen förstås, men när det gäller att åka utomlands. 1989 t ex var jag sammanlagt över 120 dagar utomlands på resor till Frankrike, Västtyskland, Italien, Sovietunionen, USA, Canada, Mexico, Nicaragua och Costa Rica. Jag berättar detta för att visa att man inte behöver begränsa sig till landstingets Sommersol och Vintersol. Världen är stor, även för oss som reser med el-rulle och ventilator. Den här artikeln handlar om hur jag gör det. Kanske kan den också hjälpa andra.

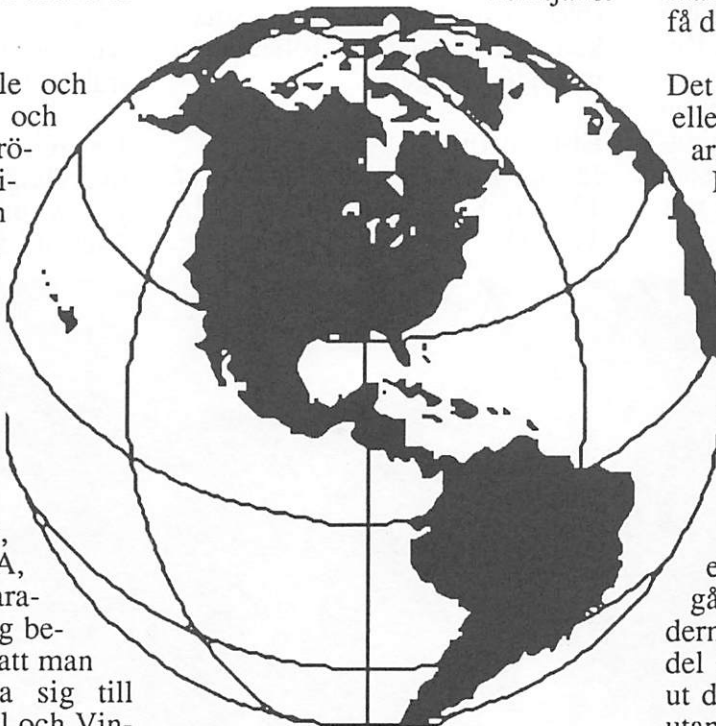
Personlig assistans är A och O

Det viktigaste är den rätta personliga assistansen. Du måste ha någon eller några med dig som du absolut kan lita på, som du själv har tränat upp. Din el-stol, ventilator, batterier, kablar och kopplingar kan krångla i situationer och platser där du inte kan räkna med hjälp. Är du inte tekniskt kunnig, är det livsviktigt att din assistent är det.

Du och din assistent måste kunna arbeta som ett lag. Ni måste känna varandra väl även på det känslomässiga planet och trivas med varandra. Det kommer att

För en längre resa är det viktigt att ha två assistenter med sig som kan avlösa varandra. Då blir det tre relationer som måste fungera.

Att hitta bra assistenter för resor är inte lätt. Har man kommunens hemtjänst

utan några möjligheter att rekrytera själv, så förblir sådana resor en dröm för de flesta. Därför har medlemskap i Stockholmskooperativet för Independent Living, STIL öppnat en hel värld för oss. I STIL har vi arbetsgivaransvaret och rekryterar, utbildar och anvisar våra assistenter själva. Pengar för löner och administration får vi genom entreprenadsavtal med våra kommuner.

El-stolen

Du måste också kunna lita på din el-stol. Urvalet av el-stolar i Sverige är ytterst begränsat. För en resa till ett u-land är Permobil eller Besam olämplig. De är för tunga och otympliga. Det finns viktbegränsningar för resgods och några plan har endast en liten lucka. Ju tyngre och stökigare

något går sönder vid bagagehanteringen.

Om din stol har en elektronik som krånglar redan i Sverige, lämna den hemma. I ett u-land finns ofta hetta, fukt och sand som stolens elektronik måste klara. Du kan inte räkna med att få den reparerad.

Det kommer att finnas sandvägar eller inga vägar alls, höga trottoarkanter och trappor till allt.

Hur ska du klara dig med din svenska el-stol när du redan har svårt i Stockholms innerstan? Handikappinstitutets kravlista för el-stolar är en skrivbordsprodukt. En stol som uppfyller dessa krav är ett handikapp i Sverige och ännu mer på en resa.

Jag kör en 18 år gammal amerikansk el-stol med en enkel, robust teknologi som går att reparera i de flesta länderna. Jag tar med mig en reservdel för motorens växel som slits ut då och då. Stolen vägar 45 kg utan batterier. Skulle den krångla, kan någon dra mig. Stolen har stora bakhjul vilket gör att jag kommer upp för trappor, genom sand och dålig terräng med hjälp av två personer. Den känsligaste delen är joysticken. Den monterar vi ner inför varje flyg.

En bra lösning är en påhängsmotor, t ex en Damaco. Ett sådant drivaggregat förvandlar en manuell stol till en el-stol. Inför flyget plockar man ner motor och batterier i två behändiga lådor. Stolen är förstas inte godkänt av våra överbeskyddande vänner på Handikappinstitutet och de som vill ha den måste lägga ut ca 15 000 kr själv.

Ventilatorn

För att kunna förflytta oss överallt behöver vi en bärbar, lätt och driftsäker ventilator. Vi har inte

lättaste apparaten är fortfarande på 13 kg

Jag vågar inte resa utan back-up apparat. Den ena apparaten har jag i bärväskan som jag inte släpper ur ögonen under resan. Den får under inga omständigheter gå genom den vanliga bagagehanteringen. Det skulle den inte klara. Dessutom kan man aldrig vara säker på att allt bagage följer med. Ibland kommer väskorna med nästa flyg, ibland aldrig. Reservapparaten skickar jag med det andra bagaget. Apparaten packas ner i originalförpackningen, en dubbel pappkartong som håller ett antal flyg, om den inte blir blöt.

lösningen framför den som säljs av leverantören, som består av två slangar och påminner om en respirator på intensiven.

Under natten använder jag en egen uppfinning, en liten näsmask som förankras i munnen medels en tandskena. Luften blåsas in genom näsan. Utrustningen specialanpassas. I Stockholm får man hjälp av SöS neurologen med detta. Andingsmasken och nattslangen följer alltid med i handbagaget.

El-utrustning

Jag tar med en batteriladdare på 12 Volt, 8 A som tillverkas av JA Teknisk Service, Sundbyberg.

stolen laddas med batteriladdaren. Under dagen laddar jag ventilatorns batterier.

Annan utrustning

Jag reser med min personlyft, en Hoyer Minilyft, som jag har byggt om så att den kan fällas ned i en plywoodlåda med hjul. Dessutom har jag med mig aluminiumramper för bilfärdar. Eftersom jag får ont i ryggen i de flesta sängarna, tar jag med specialanpassade dynor och en ihopfällbar träkil som läggs under madrassen.

Det blir mycket bagage och ofta överviktsavgifter. SAS lär ha en policy om att inte ta betalt för övervikt för tekniska hjälpmedel.

Men lita inte på att SAS incheckningspersonal känner till detta. I de flesta fall gäller det att försöka övertala personalen. Det är inte alltid man lyckas.

Bärhjälp vid flyget

Bärhjälp är nu för tiden rätt vanlig. Vid bokning av flyget matar resebyrån in i datorn att du behöver bärhjälp. Från de flesta bolag kommer sedan ett bekräftelse. Bolag i u-länder brukar inte skicka bekräftelse. Men även om du fått bekräftelse, lita inte på datorn utan påminn personalen om bärhjälp vid incheckningen.

Jag behöver ventilatorn varje natt för att sova. Dessutom använder jag den under en del av dagen. För dagbruk har jag en enkel ca 1 cm tjock plastslang som leder från apparaten till munnen utan munstycke. Jag föredrar den här

För länder med 110 Volt har jag dessutom med en transformator på 300 Watt. Jag har sammanlagt 4 torrbatterier på 12 Volt med, 2 för stolen och 2 mindre för ventilatorn. Under natten driver jag ventilatorn med ett batteri medan

Vid gaten lyftar dig två män ur din el-stol över till en bärstol. På den rullar du in i planet genom den trånga gången till din plats. Jag kan inte sitta på bärstolen

utan min Roho-dyna. Den är luftfylld och avlastar trycket från de känsliga sittknölna. Dynan har jag också på min fatölj i planet. Min rullstol bärs ner och lyfts in i planets bagageutrymme.

Skickligheten av dem som ska bära dig varierar kraftigt. Här finns risk att bli skadad av någon som inte vet hur man gör.

Därför försöker jag att själv tala om hur de ska göra. När jag inte kan deras språk eller när det är för bullrigt att göra mig förstodd, ska min assistent visa hur de ska göra.

I ett u-land finns ofta ingen bärstol. Om man måste bära mig upp till planet, föredrar jag att sitta i min rullstol och att man rullar mig i stolen upp för trappan på bakhjulen ett steg i taget.

Uppe på trappan inför planets dörr måste jag lyftas ur stolen och bäras in. Då ska en av personalen ta mina knä, den andra tar mig under armarna bakifrån och de två bär mig baklänges in i planet.

Rullstolsbatterier och flyg

Ta inte med vanliga blybatterier i din rullstol. Personalen vid bagagehanteringen kommer att tömma dem. Det måste vara torrbatterier.

Eftersom personalen är mycket mistänksamma, är det viktigt att de även ser ut som torrbatterier. (Sonnenschein-batterier liknar blybatterier och jag har haft problem med dem av den anledning. Panasonic-batterier har gått bra.) Inför flyget måste batterikablarna kopplas bort och polerna täckas med tejp. Det gör vi medan vi väntar framför gaten.

Ventilator på flyg

Ska man tala om för flygbolaget att man behöver ventilatorn på planet? Jag gör det aldrig och undviker mycket trassel på det sättet. Däremot tar jag med allt jag behöver. I innerfickan av ventilatorns bärväska finns anslutningskabeln till batteri och

slangen som jag har i munnen. I en annan väska har vi ett 12-Volts torrbatteri som är försedd med en kontakthona.

Batteriet räcker för 15 tim ventilatordrift. Min assistent bär alltså 3 saker: ventilatorn på ca 14 kg, batteriet på ca 5 kg och en rygg-säck med min andningsmask, nattslang och allt som vi behöver under flyget.

Man kommer att fråga er om ventilatorn och batteriet vid säkerhetskontrollerna. Men det brukar inte vara något problem.

När jag sitter på min plats, ber jag om en filt. Inte därför att jag fryser utan för att kunna koppla ihop allt utan att väcka onödig uppmärksamhet från personalens sida.

Vi lägger ventilatorn i bärväskan på golvet under sätet, tar batteriet ur den andra väskan, lägger batteriet bredvid ventilatorn och kopplar ihop dem med anslutningskabeln. Sedan kopplas andningsslangen in. Allt tar ca 5 minuter. Under tiden håller planet att fyllas med passagerarna och ingen lägger märke till vad vi gör. Teoretiskt kan man använda pla-

nets el-system för ventilatorn. Jag gjorde det en gång. Man gav mig en plats vid främre dörren av en Boeing 747, eftersom där fanns ett uttag.

Det visade sig att uttaget hade enbart el på marken, men inte i luften. Sedan dess tar jag med eget batteri.

Toalettbesök på flyg

För kortare resor planerar jag toalettbesök strax före och efter flyget så att jag klarar mig utan att behöva gå under själva flyget. För längre rutter tar jag med i handbagaget en plastflaska med lock som man brukar ha på fjällvandringar. Då väntar jag till filmen och uträttar mina behov i mörkret.

Det lär finnas nya plantyper där toalettarna är något större. Meningen är att det ska finnas en bärstol på planet och att besättningen ska hjälpa dig komma från din fatölj till toaletten.

Jag har inte sett ett sådant plan och är tveksam om det finns tillräckligt med utrymme inne i toan så att två personer kan lyfta mig över till toalettstolen.

Anslutningsflyg

Jag har lärt mig att undvika täta anslutningar. Det är bättre att planera att ligga över och flyga vidare nästa dagen. Jag orkar inte sitta i planet mer än 14 tim per dygn. Med dagens fullproppade flygplatser och åldrande maskinpark kan allvarliga förseningar inträffa när som helst. Att inte hinna med nästa plan är enormt stressigt och fysiskt påfrestande. I ett sådant fall måste du stanna över i en för dig helt okänd stad utan bokning av hotell eller färdmedel. Jag lägger upp resan så att jag har stora marginaler mellan anslutningarna. På det sättet väljer jag och inte slumpen var jag ska sova över.

Lokala transporter

Jag vill helst inte åka vanlig taxi eftersom jag vill sitta i min rullstol. Det är inte lätt att organisera. När jag flyger till städer där jag känner någon så ber jag dem att organisera något lämpligt. De flesta hotell i USA och även i några andra länder har s k courtesy vans, vanbilar med förhöjd tak. Två män kan rulla mig upp för bussens trappsteg på stolens bakhjul. Ska jag bara sova över en natt för att fortsätta nästa dag, så är det bäst med ett hotell direkt i terminalbyggnaden. Då behöver jag ingen bil. Tyvärr finns de endast på några få platser, t ex i Miami och Mexico City.

Volkswagenbussar är bäst för mig pga av sina låga golv och höga takhöjd. Man tar bort mellansätena och för att komma in tar jag med mig mina ramper. Ibland finns bara ett öppet bilflak som transportmöjlighet. Är det varmt, så är det ett fint sätt att åka. Man har en underbar utsikt och det fläktar skönt.

Elberedskap på landsbygden

El-ransonering vissa dagstider eller elavbrott är vanligt. Det gäller att ha beredskap och ladda alla batterier omedelbart efter an-

vändningen. Med fulladdade batterier klarar jag mig i minst 2 dygn. Dessutom försäkrar jag mig om att det finns batterier, batteriladdare eller elverk i byn som jag kan låna i nödfall. Nu kan man köpa solarceller för batteriuppladdning och därmed finns det inga hinder längre på elfronten.

Mind over matter

Har man rest några gånger så inser man att våra begränsningar ligger inte så mycket på det fysiska planet utan på det mentala. Mycket hänger på vår förmåga att behålla översikten och lugnet även i pressade situationer, att rekrytera och utbilda assistenter som vi kan samarbeta med och som gillar att resa med oss, vår förmåga att organisera arbetet så att varken vi eller våra assistenter blir utbrända. Det gäller att pröva på och att lära sig av sina misstag.

Adolf *

Annonsering - lärorik och underhållande ?

Annonsering brukar vara en pina. Men man kan också försöka se det hela från den positiva sidan och konstatera att annonseringen kan vara både underhållande och lärorik.

Man sitter hemma och väntar. Ringer telefonen, är det säkert någon STIL-kamrat men ingen presumtiv assistent. Ringer äntligen folk på annonsen, ska man förklara samma sak om och om igen. Man måste behålla lugnet och formulera klyftiga

frågor med vilka man ska avslöja arbetssökandens djupaste motiv. Nyligen var jag tvungen att annonsera i tidning efter en ny assistent.

Morgonpigg personlig assistent söks av trevlig rörelsehindrad kille i Vasastan nära St: Erikspan. Jag behöver assistans med uppstigning, städning och inköp för att kunna sköta mitt arbete och andra åtaganden. 3 veckodagar kl 7:00 till ca 9:30, avtalsenlig lön. Ring 32 59 89.

Annonsen satts in fredag, lördag och söndag och kostade 4500 kr. 9 personer ringde.

Den förste som ringer är en kinesisk studerande som talar utmärkt engelska, men har ingen telefon och ännu värre, vill jobba svart.

En kille som bor mycket nära ringde och jag blev mycket intresserad. Han jobbar på en bilverkstad där han börjar kl 9. Han skulle fråga chefen om han kunde börja en kvart senare. Sedan skulle han återkomma till mig, vilket han aldrig gjorde.

En dam ringer, presenterar sig som 53-årig revisor. Berättar att hon hade köpt in sig nyligen i ett bolag och dessutom köpt en lägenhet i Gamla Stan. Nu visar det sig att hon behöver 4000 kr för att kunna ta över några möbler från förra ägaren. Skulle hon kunna jobba åt mig à konto? Hon behöver pengarna senast ikväll.

Det ringer flera damer. En pensionär från Kungsholmen som frågar litet försiktigt om jobbet. "Är det inte svårt för dig att arbeta?," får jag höra av henne.

Sedan ringer en äldre kille med otydlig röst. Några småbarn skriker i bakgrunden. Jo, han ville sluta med sitt nuvarande jobb. Miljövärd. Vad det är? Att borsta bort klotter från väggar. Efter några frågor kommer det fram att han egentligen söker heltidsjobb.

forts från föreg. sid.

Söndag, den enda dagen som vi kan sova ut, ringer en äldre man 6:45 om jobbet.

Doro svarar sömnigt. Ville han återkomma om 2 timmar? Jo, det kunde han. Man är ju morgonpig, säger han spydigt. Han hörde aldrig av sig igen.

På måndag ringer en dam. Presenterar sig som en vital pensionär. Det låter intressant för mig, vi borde träffas. Hon kommer samma eftermiddag. En imponerande gestalt med fjäderhatt och målade kinder. Hon hade jobbat som kamrer senast. Nu efter pensioneringen läser hon engelska och latin och är engagerad i kyrkan. Hon hade skött ett hus-håll hela sitt liv, så städningen skulle inte vara något problem.

Sedan visar det sig att hennes son

har fått en MS diagnos. Hon är orolig inför hans framtid, att jobba för mig skulle ge henne mycket värdefull information om hur det är att leva med ett funktionshinder. Jag instämmer.

Det kommer fram att hon söker jobb inte för pengarnas skull. Skulle t o m kunna arbeta utan betalning under en hel månad som prov.

Nästa vecka ville hon ta ledig och åka ut på landet. Sonen ställer trädgården iordning och han brukar ju slarva med maten. Förresten, när vädret blir fint, juni-juli, ibland redan vid slutet av maj, då skulle hon åka ut igen på kort varsel.

Sista samtalet kom från en äldre man. Hoppas jag inte stör, säger han tre gånger under samtalet. Jo, jag hade kanske en stor lägenhet med lite plats över. Det är

nämligen så att han och frugan inte hade någonstans att bo. De hade sålt lägenheten i stan och köpt hus i Jämtland. Men det blev för kallt där. Nu har de skulder och ingenstans att bo. Ursäkt att jag ringer.

Personlig assistans i egen regi ger unika inblickar i vårt samhälle.

Adolf *

Allan Larsson
Finansdepartementet
103 33 Stockholm

1990-03-13

Angående ökning av arbetskraftsutbud genom omläggning av studiemedel

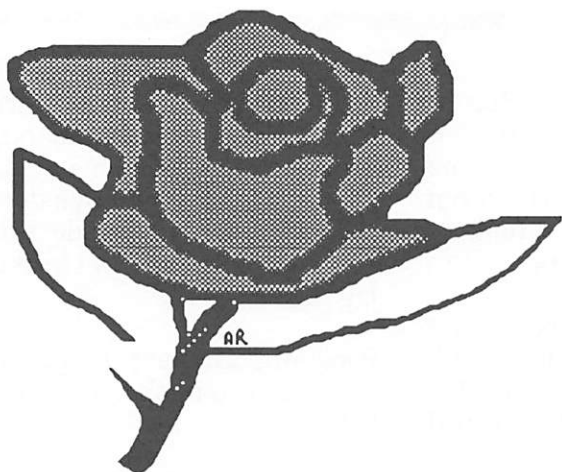
Vi har läst med stort intresse att Du ämnar att öka arbetskraftsutbudet i landet.

STIL, Stockholmskooperativet för Independent Living är ett brukar- och producentkooperativ som tillhandahåller personliga assistanstjänster dvs sådana tjänster som kommunen brukar tillhandahålla under beteckningen hemtjänst, ledsagarservice, boendeservice m m. STIL säljer dessa tjänster till kommuner genom entreprenadsavtal. I likhet med kommunerna har STIL f n problem med att täcka sitt behov av arbetskraft.

Med det här brevet vill vi lämna ett förslag till att öka studerandes intresse av att arbeta. På våra annonser svarar ofta studerande som vill arbeta svart. De får studiemedel och påstår att de inte "får" tjäna mer än ett visst belopp per termin. Det är alltså deras tolkning av de bestämmelser som minskar bidragsdelen i studiemedlen när man har andra inkomster.

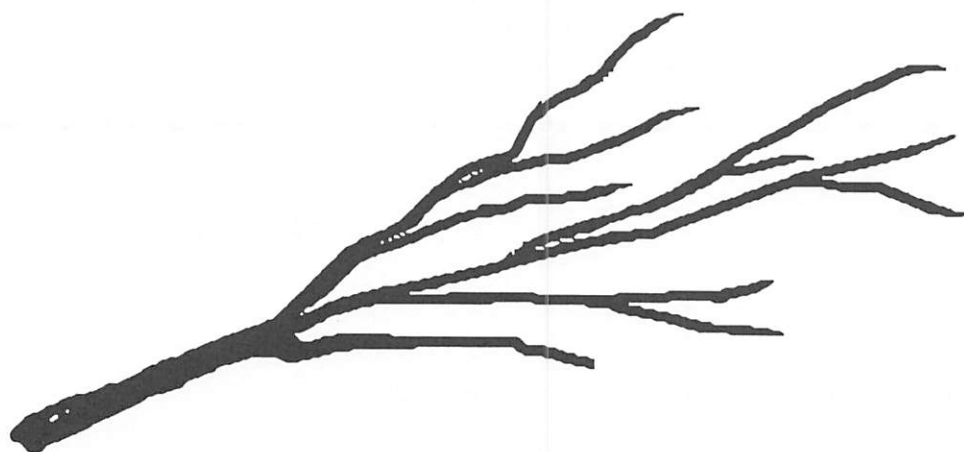
Enligt vår bedömning skulle STIL och kommunerna få många fler studerande som arbetssökande, om man ändrade bestämmelserna så att en ökning av inkomst genom eget arbete skulle påverka lånedelen istället för bidragsdelen.

Med vänliga hälsningar

Månadens ros

Månadens ros går till kooperativet KUBEN i Södertälje med vars hjälp vi genomförde det hittills största arrangemanget i vår historia - en heldagskonferens om brukarmakt i den offentliga sektorn, med över 150 deltagare. Vi hoppas att kunna upprepa evenemanget i höst för dem som vi tyvärr inte kunde ta emot.

Månadens ris

Den här månaden utdelas inget ris. Vi vill med detta visa att ris aldrig kan göra gott. Istället för ris borde man ge kunskap och tålmodighet åt människor som man tycker borde byta ståndpunkt. Riset symboliserar i sig en panikhandling, men så länge som man vet att man har rätt så är paniken långt borta.

Jag ska aldrig mer lyssna till vad kunden har att säga

13

**Gott nytt år !!!
och god fortsättning på Taxi -
bilarnas oförskämdheter !!!!!!!**

Jag ringer och förbeställer en taxi till nyårsdagen kl 02.00 och vid beställningen vill jag försäkra mig om att bilen har permobilramper 28-30 cm breda. Växeln kollar upp detta med förarna som får beställningen och de säger att de har breda ramper.

Men - så händer detta igen! När

OK, de är benägna att förstå detta och vill göra mig till viljes. Vi ringer - vi ringer - vi ringer - men omöjligt, det går inte att få tag i en annan bil.

Jag kommer med en annan lösning " Kan ni inte åka hem till mig - jag bor 10 min. härifrån - och hämta mina privata ramper - min mor är hemma - hon kan hjälpa er ". Men detta vill de inte alls lyssna på.

Nej i stället så säger de " Lilla

säger. De tillåter inte att stolen lyfts eftersom liftfunktionen kan gå sönder.

Ett par permobilramper kostar 1.300 kr. Vad kostar förarnas ryggar ?

Efter det att förarna - med sina ryggar på samvetet - lyft upp mig i taxin, säger en av dem, -irriterat och ilsket -

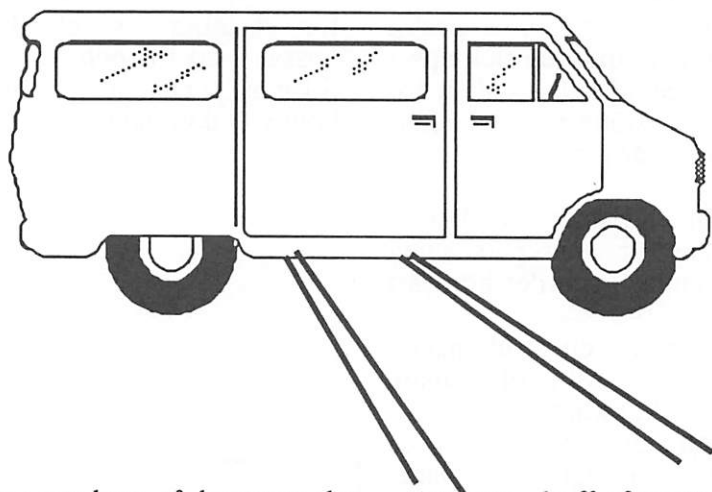
" Ser du så bra det gick - här har vi tjafsat i 45 min. helt i onödan. Jaa, jag ska då aldrig mer lyssna till vad kunden har att säga. Den läxan har jag lärt mig i kväll."

Kl. 03.00 är vi utanför min port, där min mor står och väntar på oss med mina ramper. Och jag tackar Gudarna för att jag har en Mor, som mitt i natten, trött och frusen står och väntar på oss med mina ramper i högsta beredskap, så att jag utan att riskera livet kan ta mig ur taxin.

Och förarna - ja, de får väl vara tacksamma för att jag köpte mig ett par egna ramper, för om de inte själva orkar tänka på sina ryggar så får väl jag ta ansvaret för dem.

"Lilla gumman"

Ps. Jag har många gånger förlorat läkartid, arbetstid, etc. på grund av att bilarna kommit med smala ramper, trots att de till växeln har sagt att de har breda.

jag ska resa hem så kommer det en bil med smala ramper - ramper som är lämpade för manuella rullstolar, icke för en permobil.

På en permobil är de små och stora hjulen ej i samma linje - vilket gör att det är omöjligt att köra upp på dessa små ramper.

Jag ber förarna ringa efter en annan bil - en bil med breda ramper. Först vill de inte - men jag vägrar att åka upp för de där ramperna med risk för att jag ska tippa och bryta benen.

Vid två tillfällen tidigare har jag råkat ut för att stolen tippat, varvid jag åsamkat mig svåra skador. "Så ni kan förstå om jag är livrädd ?"

gumman, du får fortsätta att ringa för vi måste åka och hämta upp en kund som ska åka till Uppsala - det är synd om honom som får vänta så länge."

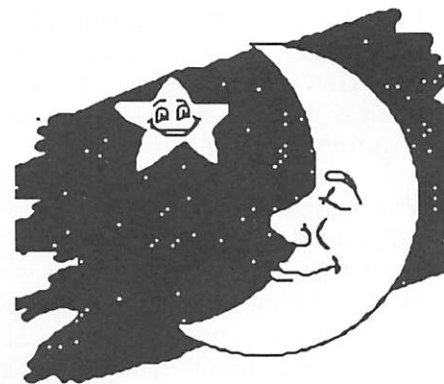
Men jag då ? Är jag inte deras kund ?

Så, vad kan jag göra ? Här kan jag ju inte sitta hela natten - utan tillgång till toalett och någon som kan hjälpa mig.

Jag är trött, vill komma hem. Jag är helt förvisad till denna f-b bil med sina smala ramper.

OK, förarna lyfter upp de bakre hjulen - de lyfter alltså 400 kg. Vad säger yrkesinspektionen om detta ? Vad säger arbetsmiljölagen ?

Jag vet i alla fall vad Permobil

Om ryggen håller

Jag har, tack vare olika omständigheter flugit till Kramfors några gånger den senaste tiden. Jag har haft en Hea Levo el-stol med mig. Det har i stort sett gått bra men jag vill ändå dela med mig av erfarenheterna.

Första gången på Arlanda vid avresan så uppfattade vi inte att vi skulle gå till ett ställe som hette person-service efter biljettinköpet. Vi gick med de "vanliga" resenärerna mot utgången till planet.

Det var långt att gå på grund av ombyggnation och när vi kom fram så visste inte personalen där vad de skulle göra med min el-stol som väger 75 kg. Enl. facket så får personalen inte lyfta mer än 50 kg, varför batteriet måste skruvas bort trots att det är ett gelébatteri.

Stor förvirring utbröt, men det ordnade sig till slut och så kom turen till mej. Två man kom och skulle lyfta mig från elstolen till en "pirra".

Den ene började med att säga "Jag har haft 600 såna här lyft under julen så få se om ryggen håller.

Det gjorde den och jag kom behändigt in i planet.

I Kramfors mötte två män och igen ljud samma visa "Få se om ryggen håller".

Jag förstod att jag måste banta.

I vänthallen mötte min son. Hans rygg måste hålla det fanns inget val. Han ensam lyfte mig in i bilen och Hea Levon i bakluckan (kombibil) och så for vi.

Vid hemfärden och återkomsten till Arlanda så stannade planet så långt från vänthallen så vi måste åka buss. Den rätta bussen var på service så det uppstod litet trassel att hitta en annan där jag sedan

lyftes upp av två man, ett högt lyft utan knot.

Jag kände mig dock mycket besvärlig och undrade varför det inte fanns lyftanordningar.

De påstod att det var Linjeflyg som inte hörsammade deras krav.

Andra gången så förberedde jag mig bättre genom att vid biljettbeställningen en vecka i förväg tala om att jag skulle ha en el-stol med mig som väger 75 kg, även måtten lämnades.

På Arlanda uppsökte jag avd. för pers. service och där uppstod stora diskussioner om hur de skulle göra med stolen. De beslöt att ta den med, men jag fick tipset att åka till Sundsvall i stället, för planen dit är större och ilastningen av stolen går lättare.

På väg ut till planet pratade min följeslagare ur markpersonalen med "plattan" och det hördes i radion

"Det kommer ett strul, någon med elstol!" Min följeslagare stängde kvickt av apparaten.

Ilastningen gick bra, ingen sa något om onda ryggar men planet blev försenat p.g.av stolen och jag märkte en viss oro i cocpit.

Jag beslöt att följa tipset om att flyga till Sundsvall så jag ordnade världens dimma i Kramfors.

"Fiffigt va?" Så planet kunde inte landa där utan fick åka tillbaka till Sundsvall.

Där kom en man i flygkaptenuniform, tror jag, han körde mig i en "pirra" ut till väntande taxibil och lyfte mig över i taxin. Lätt och smidigt. Elstolen lyftes med hjälp av taxichauffören in bak i bilen och vi åkte de 9 milen fram till resans mål.

En jättefin service.

Jag fick smak för Sundsvall så hemresan gick därifrån utan mankemang, det var glada, trevliga

brandkårsmän som lyfte mig på planet och väl framme på Arlanda så var det två man som tog hand om mig och stolen och lade ner stort arbete på att sätta tillbaka batteriet som hade lagts i en låda, de var också mycket trevliga.

Erfarenheterna visar att det kan vara svårt att gardera sig mot trassel.

Även med förbeställningar så kan det trassla och utan så kan det gå bra.

Kanske det kan vara ett nytt område för STIL att påverka.

Linjeflyg behöver bättre rutiner för lastning av elstolar, fler bussar med lift och information till markpersonalen, att inte säga högt vad dom tänker.

Sonia *
(Tung och strulig).

TIPSRUTA

Fingerklättestege

För Dig som inte kan lyfta armarna upp till bokhyllan eller andra hyllor, men har starka händer och fingrar. Du kan ta stora träkulor, med stora hål. Träd upp kulorna på ett kraftigt snöre, fäst kulstegen på den övre hyllan så kan Du lätt klättra upp med fingrarna.

Lilian *

Rapport från Spanien.¹⁵

Nu ska jag försöka berätta om hur jag upplevde handikapprörelsen på Tenerifa.

Först kontaktade jag Berit, en svensk tjej som skulle hjälpa mig med att få träffa en kille som heter Salvador Morales Cuello och som är ordförande i Coordinadora de Minusvalidos Físicos (de fysiska handikappades " riks-förbund ") på Tenerife.

Men innan jag träffade Salvador fick jag träffa en tjej som heter Ester och som bor i Santa Cruz (Tenerifes huvudstad).

Ester är en tjej på 39 år som sitter i rullstol och som på sistone inte kan röra sig. Hon har två assistenter som hon själv anställer. På Tenerife är situationen så allvarlig att man måste försöka att hitta på alla sorters lösningar för att klara sig.

Eftersom Ester får en pension (typ ATP) som motsvarar knappt 3000 kr/mån (och spanska staten menar att det ska räcka till mat, kläder, transport, hyra, assistenter osv.) så måste hon själv betala sina assistenter med att ge lektioner i tekniska ritningar.

Ester bor hos sina föräldrar som är mycket gamla. Hon är också beroende av dem när det gäller matlagning, städning etc.

Hon slipper betala hyra genom att bo hos sina föräldrar.

Jag berättade om STIL som independent livingrörelse och om fördelarna med att kunna påverka sitt eget liv.

Ester har en mycket pessimistisk syn på livet i Spanien. Hon menar att en sådan rörelse bara kan finnas i Sverige, därför att där har man gott om pengar och en annan syn på rättvisa. (Vilket är lätt att ta fram där det finns pengar).

På Tenerife skulle det inte gå att förhandla med kommunerna just nu.

De 70 000 pesetas som Ester får

varje månad är inte tänkt som något hon har rätt till, utan det är en gåva.

Alla de som behöver assistans tycker att staten tänker rätt. De har alltså samma ideologi som staten. Man skulle först behöva förändra tankarna i deras huvuden, för att sedan försöka grunda någon vettig rörelse (eller kanske tvärtom).

Det är klart att jag har den inställningen att det ska gå att tillämpa independent livings ideologi överallt, därför att om det inte finns förutsättningar, då ska man skapa dem. Men i Santa Cruz skulle man behöva bo ett par tre år för att kunna påverka människorna.

Ester berättade också om en kille som blev skadskjuten i " lumpen " och som nu bor på militärsjukhuset. Han sitter i rullstol och får bara komma ut några gånger i veckan. Han är omhändertagen av nunnor.

Kontakten med Salvador Morales Cuello var litet annorlunda. Salvador är en 40-45 årig kille. Han bor också i Santa Cruz, fast vi träffades i Los Christianos.

Salvador tycker också att läget i Spanien är ganska jobbigt när det gäller människor med fysiska begränsningar. Han själv måste använda kryckor för att kunna gå. Han säger att allt som händer på Tenerife är beroende av vad som händer på fastlandet. (Madrid, Toledo, Barcelona etc.).

Salvador är trots allt ganska optimistisk. Han berättade om att man har anpassade bussar i Bilbao, och att om man vill resa t.ex, så får man pengar av Ayuntamiento (kommunen). Man behöver inte vänta på att staten beslutar om hur mycket pengar som skall tilldelas varje Ayuntamiento Enligt Salvador så har man upp-

nått en massa fördelar runt om i landet.

Eftersom jag själv var intresserad av allt som händer så köpte jag en tidning som heter " En Marcha " och som är COCEMFES tidning. COCEMFE betyder coordinadora central de minusva'lidos f'ísicos de Espana.

Ordföranden i COCEMFE är en tjej som heter Maria Josefa Alvarez. Det fanns mycket att läsa i EN Marcha.

Man skulle kunna skriva mycket om Spanien och handikapp, om man bara hade tid.

Jag har kvar adresserna till alla som jag har haft kontakt med där nere. Om någon tänker resa dit så är det bara att ringa till mig så får Ni de rätta kontakterna beroende på vad Ni vill göra.

Jag tror att de handikappade i Spanien behöver oss när det gäller både ideologi och praktik. Jag tror också att vi behöver spanjorerna, framförallt för att vi kan resa till deras land och njuta av deras fördelar.

Jag har inte så mycket mera att skriva om. Om någon är intresserad så kan vi träffas. Det var allt.

Alberto Vargas *

Debatt: DHR:s dilemma

Det är glädjande att iaktta hur vårt lilla STIL har kunnat förändra handikappolitiken under de få år vi har varit verksamma. STIL har blivit omnämnt i statliga utredningar, i ledarartiklar i dagspressen, i facktidsskrifter för socialpolitik och i handikappressen i Sverige och utomlands. Många människor vet vad vår lösning går ut på. Dessutom kan vi också notera hur de etablerade handikappföreningarna har anammat vårt språk. Minns ni den tid där alla blev förskräckta när vi talade om "makt"? Nu är det DHR som flitigt använder ordet. Man lånar också gärna andra uttryck från oss som t ex "självbestämmande" eller "assistans är våra armar och ben". Ibland känner man igen hela meningar från våra skrifter.

Egentligen borde vi besvara de funderingar om och feltolkningar av STIL som man läser i svenska handikappressen. Men att arbeta praktiskt i STIL och försöka leva livet fullt ut med alla möjligheter, som STIL:s lösning på personlig assistans öppnar, är mycket skojigare än att skriva debattinlägg. Vi har helt enkelt inte så mycket tid med sådant som förr när vi enbart hade önskemål men ingen verksamhet. Andra tycks fortfarande ha gott om tid för att brodera på sina invecklade teorier om hur den ideala personliga assistansen borde vara beskaffad.

Så skriver t ex DHR:s Vilhelm Ekensteen ofta i Svensk handikapptidsskrift om personlig assistans och nämner även STIL, sist i februarinumret. Läs det, därför artiklarna illustrerar tydligt DHR:s dilemma. Man har klagat i decennier om hur dåligt den kommunala hemtjänsten fungerar. Man använder vårt språk men utan att ha förstått hela innebörden av det som man upprepar efter oss. Problemet är att man inte får "självbestämmande" utan att ta kontrollen. Och kon-

trollen över sin personliga assistans får man inte utan att ta ansvar. Så länge DHR fortsätter med sin passiva linje att andra är ansvariga för utformningen av den personliga assistansen, så länge har andra kontrollen och "självbestämmande" förblir en övning i önsketänkande på Svensk handikapptidsskrifts tåliga sidor.

Vilhelm föreslår i sin artikel att alla brukare borde ha en lagstadgad "serviceupphandlingsrätt". Hur rätten skulle skilja sig från vår rätt till hemtjänst och liknande tjänster som redan är fastställda i socialtjänstlagen utvecklar han inte. Eftersom han endast har erfarenhet av de tjänster som Lund erbjuder idag, är hans resonemang av nödvändighet mycket teoretisk. Hade han ordnat sin egen personliga assistans som vi har gjort, då skulle han veta att vad vi behöver är inte nya vackra rätter - utan pengarna. I vårt samhället är det kontrollen över de ekonomiska resurserna som ger makten.

Vilhelm tar vidare upp vårt gamla förslag om en utvidgad handikappersättning där medel för personlig assistans skulle ingå. Enligt STIL:s förslag tas finansieringsansvaret bort från kommunerna med sina starkt varierande prioriteringar och ekonomiska resurser. Riksförsäkringsverket betalar ut den nya handikappersättningen direkt till brukaren. Behovsbedömningen kan ske genom en annan myndighet på riksnivå, förslagsvis Nämnden för vårdartjänst (efter ett namnbyte till "Nämnden för personlig assistans").

Vilhelm föreslår en bedömning på medicinska grunder, nämligen efter "arten och graden av funktionsnedsättningen". Hade Vilhelm varit med i våra förhand-

lingar med kommunerna om enskildas behov, så skulle han inse att vi alla är olika med olika behov, bakgrund, familjeförhållanden, vanor, livsmål m m. Tur att kommunala tjänstemän är bättre upplysta och tar även hänsyn till andra omständigheter än Vilhelm. Hur snett Vilhelms kriterier slår, framgår av följande exempel. Skaffar man sig barn, så ökar behovet av personlig assistans utan att "funktionsnedsättningens art och grad" har förändrats.

Försäkringskassan ska inte betala ut timmar som Ekensteen föreslår (hur skulle det gå till?) utan kronor, den valuta som alla förstår. Enligt STIL:s förslag skulle brukarna sedan köpa sina tjänster av vem som helst. De kan antingen blir egna arbetsgivare och avlöna sina assistenter med den utvidgade handikappersättningen eller anlita den kommunala hemtjänsten och betalar för den eller sköta arbetsgivaransvaret genom kooperativ som STIL har gjort. Alla tänkbara kombinationer bidrar till valfrihet och brukarmakt.

Handikappersättningens belopp ska vara skattefritt och möjliggöra anställning av assistenter med avtalsenliga löner och villkor. Dessutom måste kostnader för administration ingå. Kommunernas nuvarande administrationskostnader för sin hemtjänstverksamhet är på minst 40%. Ska den kommunala hemtjänsten finnas kvar som alternativ eller komplement, så måste ersättning för dessa kostnader ingå.

Vi hoppas att även Vilhelm tar steget någon gång och ordnar sin assistans själv. Vi hjälper gärna till. Då skulle han kunna frigöra mycket energi som behövs för andra angelägna områden.

Adolf *

Är det någon som minns TV-programmet med mannen som gick ut på stan och erbjöd folk att växla en femma mot en tia? De flesta tyckte att det var för bra för att vara sant och gick förbi utan att nappa på erbjudandet.

Jag tycker mig se samma mönster i STIL när det gäller att utbilda medlemmar till arbetsledare.

Vi annonserar, anordnar kurser och temakvällar för att lära ut det som krävs för att själva kunna anställa sina assistenter och därmed erhålla den frihet och det oberoende som det innebär. Man skulle vänta sig en jordskredseffekt - men icke.

Förhållandevis få medlemmar kommer till kurserna och när vi berättar om våra erfarenheter och hur vi har förändrat våra liv så möts vi av skepsis.

Kurserna hålls på svenska och de som är invandrare får tolkhjälp så det kan inte vara där det brister.

Kan det bero på terminologin? Jag vet att jag som nybörjare hade svårt att byta ut orden hem-

vårds-biträde/ ledsagare mot assistent, hemtjänst mot arbetsledare. Det är som att börja använda ett nytt språk.

En annan orsak till det svaga intresset kan vara den att människan är ett vanedjur. Man går hellre till faster Agdas symöte en gång i veckan än till STILs möten och kurser. Man prioriterar det invanda.

Och så är det ju så att man vet vad man har, men inte vad man får. En dåligt fungerande hemtjänst är bättre än ingen alls, för tänk om man inte lyckas hitta någon assistent. Klarar man att organisera sitt eget liv?

Hur skall man själv våga annonsera och anställa personal.

Många är låsta i tanken när det gäller den tilldelade tiden som skall användas. Man är så van vid att mäta upp tiden i lika många timmar varje dag så det är svårt att tänka om.

Flexibilitet är viktigt för att få frihet, men svår att vänja sig vid.

Om jag vill stanna i sängen och läsa en god bok en hel dag så be-

höver jag inte hjälp samma antal timmar som när jag gör någon aktivitet. Det räcker om jag får toa-hjälp och mat. Assistenten kanske tar ledigt några timmar och jobbar mer en annan gång. Timmarna som vi får kvar kanske behövs vid sjukdom med dygnetrunt-assistans.

En del kanske tycker att det administrativa arbetet är avskräckande, många olika blanketter som skall fyllas i, och man tror att det är mer invecklat än det är.

Är det kanske så, att vi så länge varit fångar i våra hem, att vi liksom de andra fångarna till slut finner en trygghet bakom murarna och vill stanna där?

Ordlista

Administrera - Pappershantering
Hemtjänst - Arbetsledare
Hemvårdsbiträde - Assistent
Prioritera - Föredra
Flexibilitet - Rörlighet
Organisera - Få allt att fungera
Oberoende - Frihet

Sonia *

PS. STILs växlingskurs är hög.

Välkommen till nya arbetsledarkursen ! som börjar lördagen den 7 april 1990

Äntligen kan vi hålla våra kurser i egna, trevliga lokaler.

Det gör att vi inte behöver boka lokaler långt i förväg, utan vi kan ta emot anmälningar med kort varsel. Om det blir många som anmäler sig så börjar vi som vanligt med en endags introduktionskurs där vi går igenom allt material, åtföljd av temakvällar där vi går mer på djupet ämne för ämne. Även praktiska övningar i att fylla i blanketter kommer att ingå.

Om det blir endast ett fåtal anmälningar, så blir kurserna mer informella, individuella. Vi kan till sammans bestämma kurskvällar eller dagar som passar alla. I mån av tillgång av kursledare, så kanske grupperna kan bli så små som 2 -3 personer.

Anmäl Dig till Terry el. Raili, på STIL-kansliet. Tel. 08 / 720 19 90 Adress: Magnus Ladulåsgata 49

Americans with Disabilities Act den andra generationens amerikanska anti- diskrimineringslagstiftning

Bättre allmän tillgänglighet i USA

Har ni upplevt någon gång den härliga känslan att stå vid en busshållplats bland andra människor, kliva in i bussen och åka varsomhelst i hela stan - utan förbeställning?

Det är en underbar frihetskänsla att upptäcka en ny stad med allmänna färdmedel, att bara sticka i väg med nästa buss, att sitta bland andra människor och titta

sen eller få stöt i svankryggen, utan att ens behöva bryta samtalet eller köra saktare?

Har jag blivit visionär och talar om Stockholm år 2101? Nej, jag har varit med om allt detta själv. I USA.

Men hur kan detta vara sant i ett land med en så urusel socialpolitik, där ett socialt skyddsnät knappast existerar? Där en rad konservativa presidenter har varit mån om att hålla skatterna nere

sämre levnadsförhållandena för människor med funktionshinder.

Därmed har handikapprörelsen anslutit sig till en rad andra minoritetsgrupper som har hävdat samma sak. Men till skillnad från den som upplever diskriminering till följd av ras, kön, nationellt ursprung, religion eller ålder så har människor med funktionshinder hittills inte haft samma rättsliga möjligheter att försvara sig. De andra grupperna har kämpat hårt och gör det fortfarande för att nå jämställdhet med hjälp av lagen. Därmed har den amerikanska handikapprörelsen sina färdiga förebilder och mycket av förarbetet hade redan gjorts.

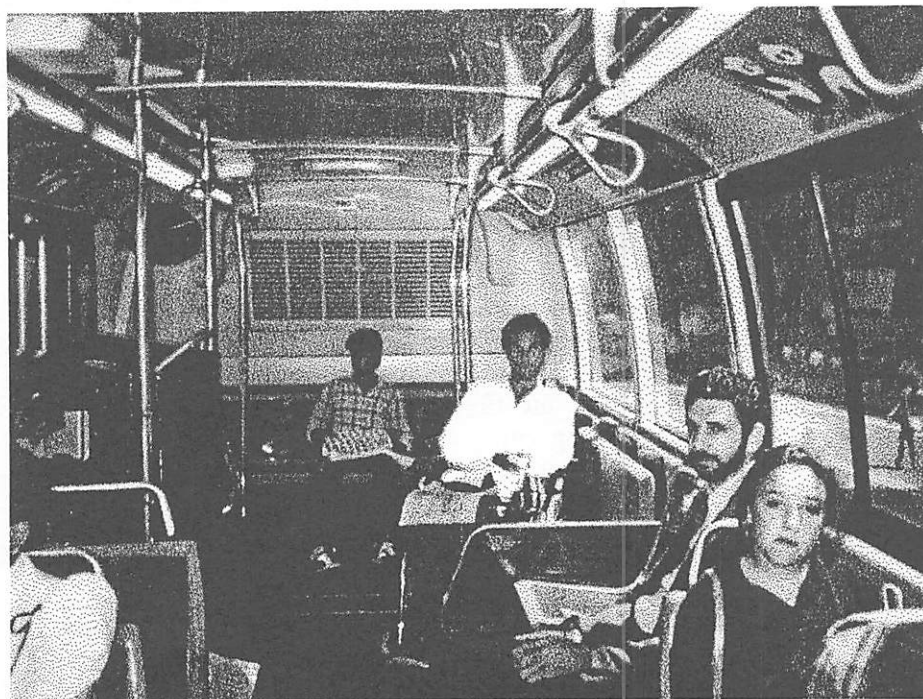
I USA har alltså handikapprörelsen satsat på att förbättra sina livsvillkor genom att påverka lagstiftning. Det kan vara intressant för oss här i Sverige att titta närmare på hur man har gjort det.

Skilnader mellan svensk och amerikansk lagstiftning

Med risk för generalisering kan man säga att i Sverige reglerar lagen de stödåtgärder som stat och kommun är skyldiga till. Den viktigaste lagen för oss är socialtjänstlagen. Där regleras vilka stödinsatser individen ska kunna få. Varje fall prövs särskilt. Syftet är att vi ska ha en skälig levnadsstandard. Med detta menas en slags bastillvaro med bl a husrum, mat, kläder och skäliga toalettbesök.

I amerikansk lagstiftning finns det jämförelsevis få sådana individinriktade stödinsatser. Det som är intressant för oss däremot är att man har en stark tradition att försöka garantera allas medborgarrättigheter.

I Sverige betraktas jag som en individ som har det svårt i livet pga sitt handikapp och som behöver samhällets stöd i form av t ex

ut genom de stora fönsterna på stan och hoppa av bussen, när man har lust.

Man känner sig som en helt vanlig människa bland andra - inte som boskap i specialfordon! Eller har ni varit med om att vandra i timmar genom stan, samtala med dina vänner medan ni korsar gatorna, glida in i människoströmmen i samma takt och hastighet utan att bli störd vid varje övergångsställe, utan att behöva be om hjälp, utan att konkas upp och ner, tappa balan-

och finansiera rustningen inför stjärnornas krig på bekostnad av socialbudgeten med miljontals arbetslösa och hemlösa som följd? Mycket av förklaringen till denna paradox ligger i tillkomsten av Independent Living-rörelsen och den amerikanska rättsliga traditionen.

Independent Living-rörelsen talade först om diskriminering

Alltsedan Independent Living-rörelsen kom till i USA i början på 70-talet har den talat om diskriminering som orsak till de

forts. från föreg. sid

handikappersättning och bostadsbidrag, hemtjänst och färdtjänst.

I USA ser man på mig som en del av en medborgargrupp som samhället har systematiskt diskriminerat. En förbättring av min livssituation anses i Sverige i första hand som en fråga av ökat bidrag och bättre "omsorg" från socialförvaltningen för mig som individ. I USA ser man förbättringen i form av flera och bättre lagar med vars hjälp jag kan försvara mig mot diskriminering.

Medborgare eller socialfall

Ett exempel: antag att jag står med min rullstol framför en trottoarkant i Sverige och inte kommer över gatan. I Sverige kan man få höra i sådana situationer att jag borde få fler ledsagartimmar eller jag borde anlita färdtjänst mera för att undvika detta problem. Eftersom sådana åtgärder är arbetsintensiva och skulle behövas under resten av mitt liv, finns det risk att jag anses som en belastning för samhället. Visserligen står det också i lagen att socialtjänsten ska se till att den kommunala planeringen tar hänsyn till våra behov. Men detta står i socialtjänstlagen och därmed hamnar vi under rubriken "socialfall".

I USA ser man på den här situationen som ett frihetsberövande: någon hindrar mig från att utöva den frihet att förflytta mig som är förankrat i grundlagen. I USA frågar man genast, vilka lagar kan jag åberopa när jag stämmer gatukontoret för kränkning av mina medborgerliga rättigheter.

När jag sedan har tagit dem till domstolen och fått mitt skadestånd, så kommer kommunen kvickt att installera nedfasade trottoarkanter överallt för att undvika ytterligare stämningar. Politiker och allmänheten ser ofta på sådana ärenden som en rättvis- och jämlikhetsfråga. Dessutom är det mycket billigare i läng-

den att avfasa trottoarkanterna än att betala fler hemtjänsttimmar.

Socialtjänstlagen med rötter i vikingatiden

I Sverige ska socialtjänstlagen hjälpa de "svaga" i samhället. Enligt lagen är man alltså "svag" om man t ex förflyttar sig med käpp eller rullstol. Detta gällde kanske under vikingertiden men inte längre i ett högteknologiskt, postindustriellt samhälle.

Dessa lagfasta fördomar stämplar oss så att omgivningen och till sist vi själva tror att vi verkligen är svaga, att vi inte kan föra vår egen talan utan behöver samhällets beskyddande hand som slussar oss genom livet från punktintegrering i skolan till Samhalls skyddade verkstäder, boendeservice och slutligen socialförvaltningens aktiveringsenhet för pensionärer.

Lagstiftningen i USA utgår från att vi är som alla andra och kommer att ha samma chanser i livet så fort man tar bort alla hinder.

Skillnaden går vidare: I Sverige är det främst vänsterpartierna som förklarar sig solidariska med oss och stöder ökade anslag till vårt område - om ekonomin anses tillåta det. Talar man om medborgerliga rättigheter, så tolkas det som angrepp på den offentliga sektorn och man misstänks för att vara borgerlig. De borgerliga partierna i Sverige, å andra sidan, vill ofta inte öka anslagen, eftersom det skulle leda till ökat skatetryck. I den svenska modellen kan vi alltså förvänta oss eventuella anslagsökningar främst under en socialistisk regering och en extrem högkonjunktur. Hur ofta har vi den?

I USA ser man lösningen till sådana problem främst som en fråga om att undanröja hinder. Denna strategi är i längden billigare än individinriktade stödåtgärder.

Dessutom belastar sådana investeringar inte socialbudgeten utan blir en automatisk del av respektive statliga eller privata verksamhet. Därför får man i USA även många konservativa politiker på sin sida som ofta gillar att stöda krav på medborgarrättigheter.

§ 504

Den första generationens antidiskrimineringslagstiftning i USA blev verklighet i 1978. Det är artikeln 504 i den s k Rehabilitation Act. Lagen omfattar alla institutioner, skolor, universitet, statliga verk och företag som får pengar från den federala staten eller säljer gods eller tjänster till den federala regeringen och dess olika avdelningar. Lagen förbjuder dem att diskriminera personer med funktionshinder i alla avseenden, alltså vid anställning, undervisning, tillträde, o s v. Det betyder t ex att man kan läsa vid de flesta universitet i USA, kan komma in i postkontor och kan åka med ungefär hälften av de vanliga linjebussarna i storstäderna.

§ 504 ger inget heltäckande skydd mot diskriminering. För det första omfattas endast sådana privata institutioner, arbetsplatser, kontor, företag, restaurang, biografier m m som har ekonomiska relationer med den federala staten och det är ju inte så många. För det andra är tolkningen av hur långt anpassningen får gå inte klar och under Reagan administrationen fanns det bakslag. Paragraf 504 måste anses som det första försöket och alltsedan dess tillkomst har den amerikanska handikapprörelsen arbetat för att förbättra den.

Americans with Disabilities Act

Idag, efter 12 år, står man inför den andra generationens antidiskrimineringslagstiftning, den kallas för American with Disabilities Act, ADA. Hösten 1989 antog den amerikanska Senaten

forts. från föreg. sid.

ADA som lagförslag som till sin karaktär är helt revolutionerande.

Det kommer att uppfattas som en diskriminering av människor med funktionshinder om samhället förblir otillgängligt vad avser byggnader, färdmedel, telefon-system o s v. För att lagförslaget ska bli verklighet krävs det Representanthusets behandling. Under våren räknar man att lagen är färdigbehandlad.

ADA omfattar alla offentliga federala, delstatliga och kommunala organ samt hela den privata sektorn med 15 eller fler anställda. Ungefär 43 miljoner människor med funktionshinder av alla slag kommer att beröras som arbetstagar, arbetssökande, kunder och klienter.

Lagen omfattar nästan allt

Avsikten är att ADA ska förhindra att personer diskrimineras på grund av sitt funktionshinder när det gäller att komma i åtnjutande av varor, tjänster, fördelar vid allmänna platser och tänkbara arbetsplatser. Som exempel på allmänna platser kan nämnas konserthallar, biografier, utställningslokaler, konferensanläggningar, idrottsarenor, restauranger, banker, frisörer, bensinstationer, hotell och vårdshus med fler än 5 rum, terminaler för allmänna färdmedel, skolor och universitet, fritidsanläggningar m m. Man får inte lösa tillgängligheten på ett segregerat sätt, om det är möjligt att undvika.

Byggnader, som byggs 30 månader och senare efter lagens ikraftträdande, måste göras tillgängliga i sin helhet, om det inte kan bevisas att det är omöjligt. Bevisbördan ligger hos ägaren. Hiss måste installeras, om byggnaden har minst 3 våningar eller mer än sammanlagt 900 kvm yta.

ADA kräver alltså åtgärder enbart vid nybyggnation eller renovering. Redan befintliga hus

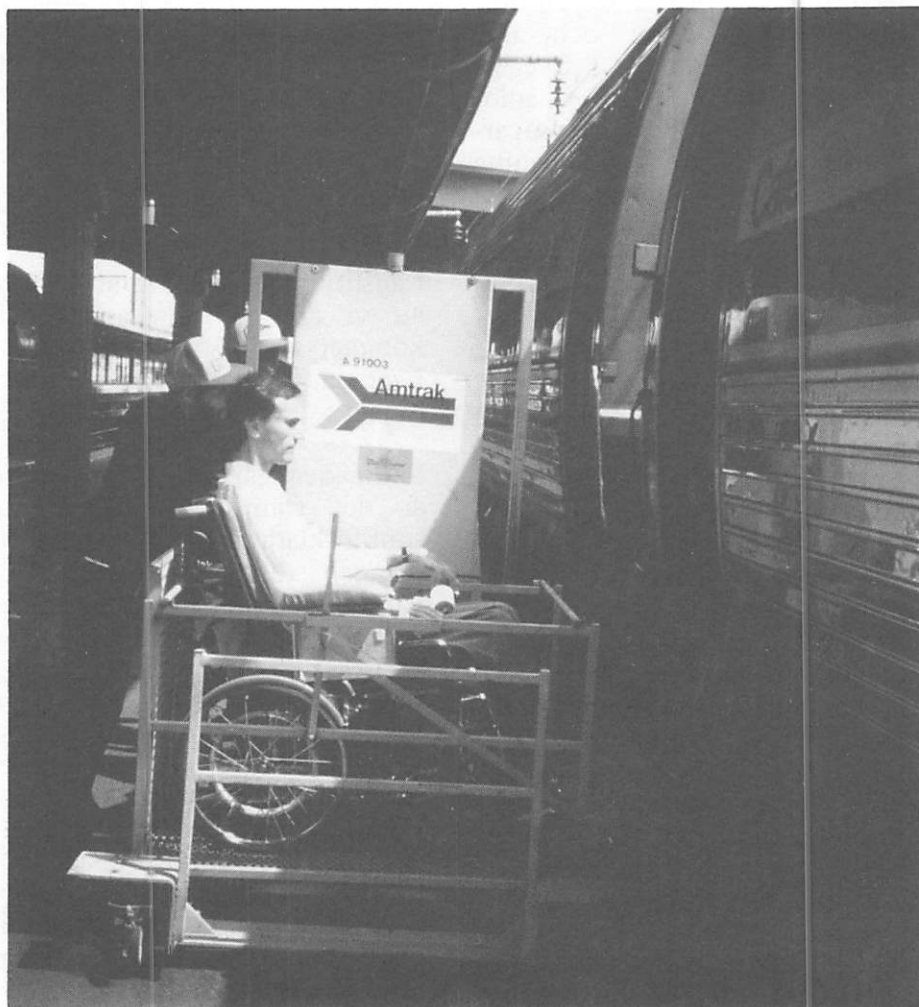
kan däremot förbli otillgängliga, så länge de inte byggs om.

ADA omfattar även allmänna färdmedel såsom bussar och rälsfordon. Flyget kontrolleras redan av ett befintligt lag. ADA täcker fordonen samt tillhörande byggnader och serviceinrättningar. Det räcker t ex inte att en buss eller byggnad har hiss. Den måste också fungera och finnas tillhanda när den behövs. (Alla som åker Stockholms tunnelbana är medvetna om denna skillnad.) Dessutom förutsätter lagen att berörd personal utbildas i hur man använder utrustningen och

förbjudet att köpa eller hyra nya bussar och tåg som inte är till

gängliga för personer med funktionshinder. Detta omfattar självklart även rullstolsbrukare. Renoverar man fordon med en avsedd livslängd på minst 5 år så gäller samma sak.

Beträffande inköp av begagnade fordon, så krävs det demonstrerbara försök att inskaffa tillgängliga fordon. När det gäller existerande tåg så måste åtminstone en vagn per tåg vara tillgänglig så snart som möjligt men ej senare än 5 år efter lagens ikraftträdande. Även på transportsidan kan

bemöter människor med funktionshinder på ett lämpligt sätt. Lagen omfattar allmänna färdmedel oavsett om de drivs i offentlig eller privat regi.

Enligt ADA kommer det att vara

alltså befintliga fordon förbli otillgängliga så länge de inte renoveras eller byts ut.

Dessutom kommer ADA att beröra hela TV system och alla telekommunikationer. Alla nya

forts. från föreg. sida

TV apparater kommer att byggas med dekoder för text-TV mottagning. Texttelefonförmedlingar måste inrättas av alla telefonbolag som täcker alla dygnets 24 timmar. Ett förmedlat samtal får inte kosta mer än ett vanligt samtal.

Efterlevnaden

Det kommer att finnas utrymme för tolkning när det gäller lagens krav. Så står det t ex i det nuvarande förslaget att den som bedriver verksamheten måste göra de anpassningar som behövs inom rimliga gränser. För att slippa göra anpassningar måste man visa att de skulle förändra förutsättningarna för verksamheten fundamentalt eller belasta verksamheten på ett orimligt sätt. Vid bedömningen tar man hänsyn till inrättningens storlek (antalet anställda och omsättningen).

Går det inte att anpassa verksamheten, måste man tillhandahålla en alternativ service för att tillgodose behovet av personer med funktionshinder.

Verksamhet som drivs i offentlig regi underställs kontroll av lämplig myndighet. Idag kontrolleras efterlevnaden av § 504 bl a genom en federal-statlig myndighet, Architectural and Transportation Barriers Compliance Board, A.T.B.C.B., i Washington, D.C. Vem som helst som tycker att han eller hon har diskriminerats enligt § 504 kan ringa ett kostnadsfritt samtal till A.T.B.C.B. och få sin sak prövat inom en föreskriven tid. A.T.B.C.B. ser till att statsbidrag dras in eller verksamheten stoppas när någon har brutit mot § 504.

På ungefär samma sätt kommer man förmodligen även att kontrollera efterlevnaden av ADA. När en privat person, organisation eller företag bryter mot ADA kommer federala domstolar att ta upp saken som civilrättsligt ärende. Domslutet blir ekonomi-

ska ersättningar för den som drabbats och böter med upp till \$50 000 vid första gången och upp till \$100 000 vid upprepade brott.

Ett bättre samhälle för alla

Det är svårt att förutse alla förändringar som ADA kommer att föra med sig för det amerikanska samhället. Det finns ännu inga tillämpningsföreskrifter och ingen rätts-praxis. Men klart är redan idag att tillgängligheten och de praktiska förutsättningarna till lika utbildning, arbete och olika villkor i övrigt kommer att öka på ett dramatiskt sätt. Med de förbättrade möjligheterna till fysisk och ekonomisk oberoende kommer behovet av individinriktade stödinsatser att minskas. Detta berör inte minst den växande andelen av äldre människor i befolkningen.

ADA kommer att bidra till ökad integrering av människor med funktionshinder i samhället. När vi har de konkreta förutsättningarna att vara med överallt, så kommer vi att betraktas som en självklar del av befolkningen och inte längre som särgrupp.

Anti-diskrimineringslag eller ombudsman

I april 1989 genomförde STIL ett seminarium om anti-diskrimineringslagstiftning på handikappinstitutet. Bland talarna fanns Henry Enns, ordförande i Disabled Peoples' International, Judy Heumann, World Institute on Disability, Kalifornien, Kalle Könkkölä, ordförande i DPI Europa kommitén för mänskliga rättigheter och Gerhard Larsson, ordförande i handikapputredningen. Syftet med seminariet var att påverka den pågående handikapputredningen och få dem att undersöka vad Sverige kan lära sig av de amerikanska och kanadensiska anti-diskrimineringslagarna. Vi vet ännu inte, om de har tagit intryck av dessa utländska erfarenheter. Risken finns ju

att man gör det lätt för sig enligt den gyllene regeln "borta bra, hemma bäst".

Däremot diskuteras i Sverige fö n behovet av en "handikappombudsman", - senast i folkpartiets riksdagsmotion. Vi som har funktionshinder är ofta utsatta för samhällets förmyndarattityd. Det är så många som vill föra vår talan i tron att vi själva inte är kapabla att göra det själv.

Personligen är jag trött på alla dessa ombud som tycker till utan egna erfarenheter av funktionshinder. Så länge vi låter andra tala för oss, så länge bekräftar vi samhällets fördomar att vi är passiva och svaga. Vad hjälper oss en snäll farbror som säger "aja baja, gör inte om det!" till folk, företag och offentliga organ som stänger oss ute.

Vad vi behöver istället är en lagstiftning med tänder, som ger oss förutsättningarna till att ta saken i egna händer, som möjliggör att vi som enskild och som grupp kan kräva våra rättigheter i vanlig domstol med saftiga ska destånd. Enbart då blir det fart på samhällsanpassningen.

De snabba förbättringar som våra amerikanska kamrater åstadkom med hjälp av anti-diskrimineringslagar visar oss en väg. I Sverige finns det en begynnande rättspraxis på diskrimineringsområdet mot invandrare och kvinnor.

Här borde vi vara med. På 50-talet fick de svarta i de amerikanska sydstaterna sitta längst bak i bussen. I 90-talets Sverige får vi inte ens komma in i bussen! När vaknar den svenska handikapp-rörelsen?

Adolf *

forts från sid.4

Dess direktiv ger förutsättningar att lägga grunden för en progressiv handikappolitik under 90-talet. Det grundläggande syftet är att få fram lösningar som innebär att svårt handikappade barn, ungdomar och vuxna kan tillförsäkras ett väl fungerande samhällsstöd, och då framförallt när det gäller socialtjänsten och habiliteringen/ rehabiliteringen.

En av uppgifterna som uttryckligen omnämns i direktiven är att undersöka behovet av en handikappombudsman och en antidiskrimineringslagstiftning.

En annan - lika tydligt angiven i direktiven - är att analysera de i dag omfattande skillnaderna mellan olika kommuner när det gäller t. ex. standard och avgifter för olika insatser.

Utredningen är produktiv och har redan - efter ett års arbete - avlämnat två delbetänkanden.

Ett av dessa behandlar just frågan om inkomstprövning vid beslut

om social service (t ex färdtjänst) enligt socialtjänstlagen.

Redan i februari väntas det tredje delbetänkandet, som kommer att innehålla analyser av det nuvarande samhällsstödet.

Hjälpmedelsfrågorna har nyligen utretts och precis i dagarna har remissbehandlingen av betänkandet avslutats.

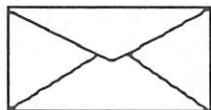
Utredningen tillsattes 1986 efter signaler från handikapprörelsen om nedskärningar av verksamheten. Jag räknar med att vi ska kunna lägga fram förslag om hjälpmedelsförsörjningen nu under hösten.

Att förhindra utslagning från arbetsmarknaden är - tvärtemot vad Du skriver - en av de frågor som har allra högsta prioritet i regeringsarbetet. För bara några veckor sedan lades en proposition i riksdagen med en serie förslag, som syftar till att förbättra arbetsmiljöer och effektivisera rehabiliteringen.

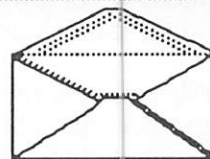
Bland förslagen fanns bl.a. riktlinjer för arbetslivsfonden, som under de närmaste åren skall fördela drygt 10 500 milj. kr. till arbetsmiljöförbättringar och rehabilitering. Det handlar alltså om en jätteresurs, som ger nya möjligheter att förhindra utslagning och utestängning från arbetslivet.

Innebär då detta att jag är nöjd ? Givetvis inte . Men om vi ger allmänheten intrycket av att inget skett på handikappområdet får medborgarna en felaktig bild, som enligt min uppfattning inte är till gagn för det fortsatta reformarbetet. Jag tycker också att Du nedvärderar de insatser som görs inom handikapporganisationerna.

Bengt Lindqvist
bitr. soc. minister

Svar till Bengt Lindqvist av Bengt Elmén

Bengt !

När jag skrev min ledare så hade jag självfallet inte väntat mig annat svar än en uppräknings över allt det fina som regeringen redan har gjort.

Och visst borde man vara tacksam !

Det är ju egentligen vår lott - en lott som numera även påbjuds av vår kamrat Bengt Lindqvist.

Det är bara det att jag inte har någon anledning att vara tacksam, då jag inte har fått det bättre tack vare regeringens politik.

*

Färdtjänsten kommer

*

Min hemtjänstassistent vill dra ner på mina timmar.

*

Jag kan fortfarande inte komma över gatan eller på bussen, trots att detta varit lagstadgat sedan 10 år tillbaka och beprövat i många andra länder.

*

Jag kommer inte in i 95 % av Stockholms bostadsbestånd och kan exempelvis inte gå på Kungliga Dramaten.

Kort sagt: Jag diskrimineras och förtrycks av ett samhälle som inte vill släppa in mig på lika villkor. I en sådan kritisk situation krävs givetvis radikala förändringar.

tryckta grupper krävt och fått sin rätt genom samhällsordningar som omfördelat makt och resurser, måste givetvis också vi tillerkännas en helt annan juridisk och politisk ställning gentemot övriga medborgare

De reformer som Lindqvist drar upp kan i detta sammanhang liknas vid att vifta bort flugor. En politik som däremot ska tillförsäkra oss vår rätt måste ha en helt annan fundamental inriktning.

Det är beklagligt att regeringen inte vågar axla en sådan politik men desto mer hoppgivande att STIL har tagit på sig den rollen som systemförändrare.

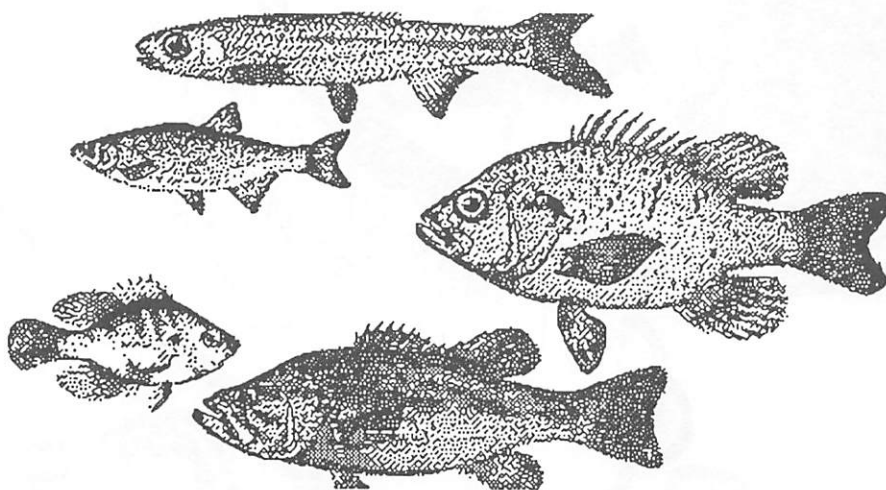
Fisketur i Roslagen

Vi var fem vuxna män, som en vacker marsmorgon vandrade ut på den tjocka isen, som det året fanns utanför Blidö.

Efter mycket diskuterande, stannade vi vid ett beslut att gå

som tur var hade han inte full hink, tänk er synen när alla gubbarna hjälptes åt att plocka upp de urtömda strömmingarna.

En del av gubbarna var stela i ryggen, andra hade mycket kläder

rakt ut mot Rödlöga.

Nu började den egentliga promenaden, men efter endast en kort stunds promenad var det någon som ville dricka kaffe och naturligtvis blev det så.

Man kom automatiskt in på tanken om hur det är att vara på utflykt med små barn, som vet att saft och bullar finns med i matsäcken.

Kanske det fanns saft med i förslagsställarens ryggsäck.

När vi inte såg land åt något håll stannade vi och ett flitigt borrande, i den tjocka isen vidtog. Vi stod på linje tvärs strömriktningen, så att inte ens en Ö-båt skulle kunnat passera.

Vi fick mycket fisk och ibland verkade det, som om de stod i kö för att komma upp till oss.

När vi tröttnat på att fiska styrdes kosan hemåt.

Alla gick snett, förmodligen på grund av den extra snedbelastning, som fiskens tyngd utgjorde, eller hade kaffetermosens innehåll inverkat på gångstilen.

En man råkade halka omkull, och

på sig, men allt gick lyckligt

Nu på väg hem föreslog John, som var den bland oss, som bodde här ute i kustbandet, att han skulle bjuda på middag. Alla tackade ja och marschens takt ökade märkbart.

Det visade sig att John bodde idealiskt i en gammal stuga, gjord av timmer med utsikt över både land och hav. Den hade rum och kök. Köket hade både öppen spis och vedspis med "ringar." Då John hade fyrat på i vedspisen begynte han med stekning av den färska strömmingen.

Fiskarna lades utan att rensas, på rygg i stekpannan, stekningen skedde först på den ena, sedan på den andra rygghalvan. Med en stekspade skedde vändningen samtidigt för alla fiskarna. Det var meningen att bara rygghalvan skulle ätas och det övriga skulle ges åt fåglarna. Själva ätningen skulle tillgå så, att man höll i huvud och stjärtfena, samt att man med tänderna bet av de båda rygghalvorna. John påpekade finessen med detta förfarings-

sätt. Man kunde lungt överlämna allt åt måsarna, som tillvaratog resterna.

I köket tilldrog sig vedspisen mitt intresse, den hade ett separat rökrör med ett kopparrör, som var lindat på rökröret, med någon decimeters avstånd.

På spisen stod en stor kaffepanna, den hade en böjlig slang, som passade på kopparröret.

Eftersom min nyfikenhet var väckt måste jag nu se hur baksidan såg ut.

Rökröret var böjt uppåt, men kopparröret nedåt. På det böjda kopparrörets översida fanns ett hål, tydligen för att avleda olämpliga gaser och på en bänk fanns en hink.

-Och jag som trodde att fiskesuppen var Whisky.- Men den hade någon bismak.

Yngve *

Tipsruta

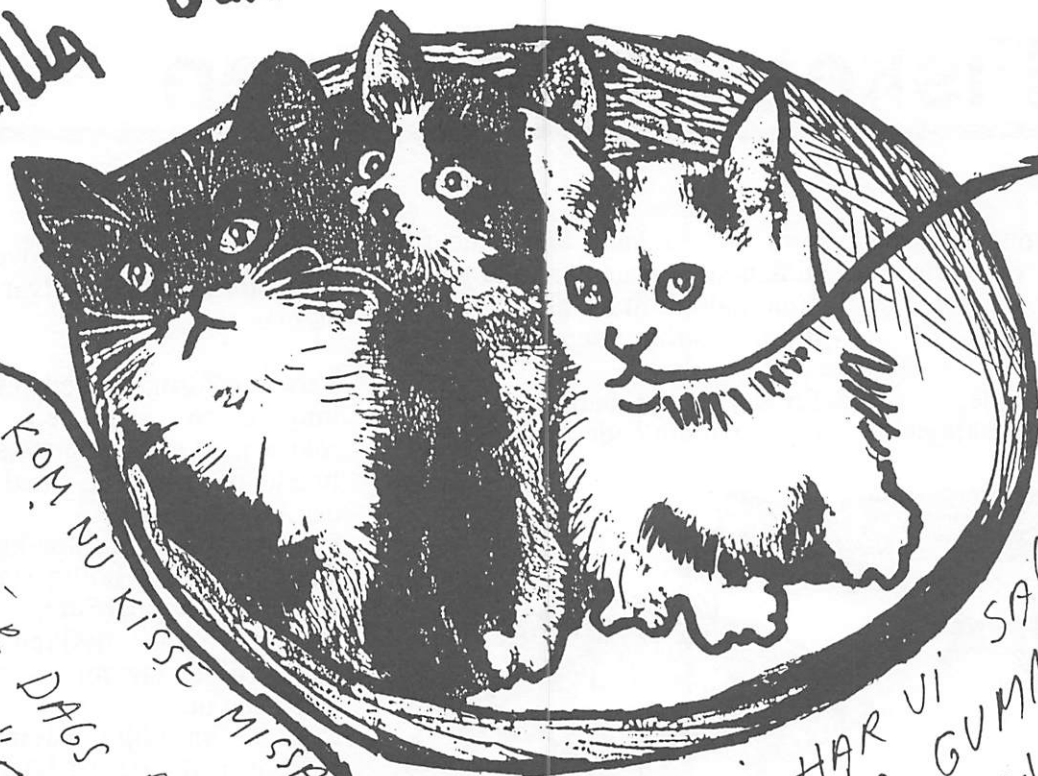
Inga frusna höfter mer.

Tag ett sittunderlägg (finns tillskurna för barnpulkor) klipp ut en lika stor bit som passar till insidan på sidostödet till rullstolen, klistra underlägget på insidan av sidostödet med lämpligt klister. Jag har inte testat lämpligt klister men skulle tro att textillim kan användas.

För att sidostödet skall "glida" lätt, kan Du ta en bit bävernylon eller annat halkigt tyg och klä över sittunderlägget före fastlimningen på sidostödet.

Lilian *

Lilla GUMMANS DAG BOK

1 KOM NU KISSE MISSAN!
DET ÄR DAGS ATT GÅ TILL
MÖTET!

2 NEI, HAR VI SAGT FÖR
LILLA GUMMAN ÄR JÄN
ALLERGISK MOT OSS!

3 VA NI ENVISAS! SÅ FÄRLEST
ÄR DET ÄR. JÄ JÄ DA FÄR
KÖLA MED

TROR JAG INTE ATT
JÄ LILLE VOFF E
ISTÄLLET!

KAN DOKTORN KOMMA?
LILLA GUMMAN HAR SVIMMAT
VI VET INTE VAD DET ÄR

TA GENAST UT HUNDEN
LILLA GUMMAN HAR FÅTT
ETT ALLERGIANFALL

JAG VISSTE
INTE ATT ALLERGI
ÄR ETT DOLT
HANDIKAPP

HUR MÅNGA AV ER VET ATT MELLAN 20-30% AV SVERIGES BEFOLKNING
BERÄKNAS HA NÅGON FORM AV ALLERGISKA BESVÄR. PÅLSDJUR, POLLEN,
DAMM OCH MÖGEL ÄR DE VANLIGASTE ORSAKERNÄ TILL ALLERGI. DE
ALLERGISKA SJUKDOMARNA HAR ÖKAT KRAFTIGT I VÅRT MODERNA
SAMHÄLLE, VILKET DELVIS ANSES BERÖ PÅ ÖKAD MÄNGD LUFTFÖRORENINGAR,
LIVSMEDELSTILLSATSER OCH ANDRA KEMISKA SUBSTANSER. ALLERGI KAN
YTTRA SIG PÅ MÅNGA OLIKA SÄTT. DE VANLIGASTE SYMTOMEN ÄR
ASTMA, HÖSNUGA OCH OLIGA FORMER AV EKSEM. ALLERGI I LUFTVÄGARNÄ
KAN BL. A. ORSAKAS AV PÅLSDJUR, HUND, KATT OCH MARSVIN. DET ÄR
MJÄLL (SK EPITEL) FRÅN DJURENS HUD SAMT ÄGGVITEÄMNEV FRÅN
SÄLIVEN SOM FRAMKALLAR DE ALLERGISKA REAKTIONERNA.

TACK FÖR ATT JAG FICK REDA PÅ DETTA!
NÄSTA GÅNG SKA JAG LÄMNA VOFFEN
OCH KISSE MISSARNA HEMMA OCH BORSTA
MINA KLÄDER RIKTIGT

NOGGRANT!

JA, DET BEROR PÅ ATT HUSSE HAR
KOMMITTILL MÖTET MED FRÅN
KISSE AV HÅR MISSARNA
OCH

MEN LILLA GUMMAN HOSTAR OCH
NYSER OCH MÅR DÅLGT TROTS
ATT JAG INTE HAR VÄRIT MED
HAR HUSSE BERÄTTAT

Anslagstavlan

Brevvänner sökes !

Rajesh Rawal
8 / 182 Sunder Xagar
Xaranfya Char Rasta
AHMEDABAD : 380 013
(bujarat) INDIA

35 årig polioskadad man som vill ha
brevvänner i sin egen ålder.)

Marion Leppers 26 år (rullstolsburen)
Peter Lepper (hennes make)
Wolfhard Housman 37 år (rullstolsburen)
Gerald Adler 24 år (f.d. assistent)

WOHN- UND PFLEGENHEIM
' ST -THERESIA'
KAMENZ
D.D.R

Lever tillsammans med 8 andra handikappade. Vill ha kontakter med svenska handikappade, på engelska eller tyska.

Presentation av styrelsen

Forts. från förra nr av
STILETTEN

Adolf Ratzka, ordförande

jobbar på KTH som forskare med samhällsekonomska utredningar om tillgänglighet och av-institutionalisering, organiserar internationella seminarier om tillgänglighet.

Aktiv i Independent Living Kommité av Disabled People International, ordförande i European Network on Independent Living.

Intresserad av inkomstproducerande projekt enligt Independent Living-ideologin för handikapporganisationer främst i u-länder.

Kirsten Zell - Jensen

Född i Odense, Danmark.
Har tidigare arbetat inom SAS i 30 år, men är numera sjukpensionär.
Medlem i STIL sedan 1986 och suppleant i styrelsen.

Karl Åke Manngård, 38 år

Är ledamot i STILs styrelse.
Utbildning: Har läst juridik samt journalistik vid Poppius journalistiska skola.
Intressen: Dottern Emma 9,5 mån, media, psykologi, natur, kultur.

*Psst tjejer !
kom med i tjejgruppen.*

*Vi träffas hemma hos
varandra och "arbetar."
Kul har vi också.*